

הרב צבי שכטר

ר"מ וראש כולל, ישיבת רבינו יצחק אלחנן

מקום הדלקת נרות חנוכה

בגדר דין „ביתו“

(א) בשבת (כא): ת"ר נר חנוכה מצוה להניחה על פתח ביתו מבחוץ וכו'. ובשעת הסכנה מניחה על שלחנו ודיו. ומבואר להדיא, דבעינן שתהיה ההדלקה מצורפת לביתו, והמדליק שלא בביתו לא יצא י"ח, וכ"ה בשו"ע תרע"א ס"ז, מדליקין ומברכין בביהכ"נ... ואין אדם יוצא בנרות של ביהכ"נ, וצריך לחזור ולהדליק בביתו, ועיי"ש במשנ"ב ס"ק מ"ה, שכך היתה התקנה, להדליק דוקא בביתו¹.

ועי' רמ"א לסי' תרע"ז ס"א, שיש להדליק במקום שאוכל. ועיי"ש במשנ"ב ס"ק י"ב, דהיינו דוקא לענין אכסנאי שאין ביתו אצלו, או לענין בן הסמוך על שלחן אביו, אבל מי

(1) ועיי"ש בשעה"צ ס"ק נ"ב, שבהגהות הגאון ר' ברוך פרנקל מסתפק דאפשר דאם אורח מדליק נרות בביהכ"נ, שא"צ לחזור ולהדליק באכסניא. ועפ"י פשוטו צע"ג סברא זו, שהרי ביהכ"נ לגבי אורח זה הוא לא מקום פיתא וגם לא מקום לינה, והיאך שייך לקרותו כלל „ביתו“. ובפשוטו נראה דבדאי לא יצא המדליק שמה בביהכ"נ, אא"כ יש שמה אורחים הלנים בביהכ"נ, וכמש"כ שמה הב"י לסי' תרע"א ע"ש הכלבו, שתקנו כן [להדליק בביהכ"נ] מפני האורחים שאין להם בית להדליק בו, כמו שתקנו קדוש בביהכ"נ משום האורחים דאכלו ושמו בני כנישתא.

וכמו"כ צע"ג תשובת מהרי"ל שהובאה במג"א להל' שבת (סי' רס"ג ס"ק ט"ו) ליישב מנהג הנשים המברכות אהדלקת נרות שבת שמדליקות בביהכ"נ כשאירע ליל טבילתה בליל שבת, והמקוה סמוכה לביהכ"נ וכו', דעפ"י פשוטו הי' נראה דאין זה נקרא הדלקה „בביתו“, שהרי ביהכ"נ הוא לא מקום פיתא שלה וגם לא מקום לינה שלה, ואינה יכולה לצאת י"ח הדלקת נרות ב„ביתה“ ע"י הדלקתה שמה. ועי' משנ"ב שמה (לסי' רס"ג ס"ק כ"א) שלא הביא כלל דברי מהרי"ל הללו להלכה, אלא כתב, ומסקי האחרונים עצה אחרת לזה... באשה שחל ליל טבילתה בע"ש, תדליק ותברך קודם הליכתה לבית הטבילה, ותתנה שאינה מקבלת שבת עד אחר רחיצה וחפיפה. וכ"ה שמה בערוה"ש (לסי' רס"ג סוף ס"ו), ומש"כ המג"א שם בנשים בליל טבילה שמדליקות בביהכ"נ, אצלנו לא נהגו כן, ואצלנו... ולעת ערב אחר הדלקת הנרות הולכת למקוה.

ובפרט צע"ג דברי המג"א הללו ע"ש תשו' מהרי"ל, שסותר את דברי עצמו, ששם ברס"ג ס"ק כ"א כתב המג"א שיכול להדליק בברכה, דוקא כשיש לו חדר מיוחד, ולא בירך על נר אחר. ועיי"ש בלבושי שרד שביאר בכונתו, ר"ל, דצריך לזה ב' תנאים, אחד, שהחדר מיוחד לו, והיינו שכתב [המחבר] בסעיף וא"ו להדליק בחדרם ר"ל, המיוחד להם. שנית, שלא בירך על נר אחר וכו'. ועפ"י פשוטו נראה ברור דביהכ"נ לא מיקרי חדר המיוחד לו, דאדרבא הוא מקום המיוחד לרבים, והיאך שייך לקרותו „ביתה“, להרשות לה להדליק שמה בברכה.

„ביתו“ – המיוחד לו

ועפ"י דברי הלבושי שרד הנ"ל הי' נראה פשוט, שאף שכתב הרמ"א ע"ש תשו' הרשב"א, שיש להדליק נ"ח במקום אכילה ולא במקום לינה, מכ"מ, בתלמיד הלן בקביעות בפנימיה של הישיבה, ואוכל בקביעות במסעדה של הישיבה, והמסעדה פתוחה לרבים, ואנשים מבחוץ ג"כ רשאים ליכנס שמה ולקנות סעודה ולאכול, דאין התלמיד יכול להדליק נ"ח במסעדה, דמאחר שהוא איננו כלל מקום המיוחד אליו, דלא מיקרי „ביתו“, ואין לו להדליק אלא בחדרו שבפנימיה שלן שמה, ודומיא דגמ' ערובין (עג). דאף דקיי"ל להלכה כרב, דמקום פיתא גורם, מכ"מ לפעמים אף לרב י"ל דמקום לינה גורם.

וגדולה מזו מצאתי כעת באגר"מ יו"ד ח"ג (סי' י"ד אות ה'), שבחורים הנמצאים בישיבה... שיש מקום מיוחד ללינה, חדר אחד לאיזה בחורים, ומקום האכילה הוא אחד לכל בני הישיבה, צריכים להדליק נ"ח בחדר השינה שהוא מיוחד לאלו... ולא בחדר האוכל שהוא לכולם, ואין שם מקום מיוחד כלל, וזה פשוט.

שסועד אצל חברו באקראי, ויש לו שם בית באותו העיר, צריך לילך לביתו להדליק שם נ"ח. ומקור דינו של הרמ"א הי' נ"ל, מן הגמ' ערובין (עב:) ת"ר ר' יהודה אומר אינו אוסר (על האחרים להצריך ערובי חצרות) אלא מקום דירה בלבד... מאי מקום דירה, רב אמר מקום פיתא, ושמואל אמר מקום לינה. ומתבאר שם בהמשך הסוגיא, דתרווייהו מודו דבין מקום פיתא ובין מקום לינה מיקרו מקום דירה, והיכא דיש לו מקום לינה בקביעות ומקום פיתא דאקראי או להיפך – שיש לו מקום פיתא בקביעות ומקום לינה דאקראי; דזה שהוא מקומו בקביעות, הוא הנקרא מקום דירתו. וכן ביש לו שניהם בקביעות, אך המקום האחד מהם הוא לא נוח לו ואיננו ערב עליו, אז לכו"ע מקומו השני נקרא מקום דירתו. וכי פליגי רב ושמואל, היכא דב' המקומות הם לו בקביעות, זה ללינה וזה לפיתא, ושניהם ערבים ונוחים לו, בהא פליגי – הי מינייהו עדיף, וקיי"ל להלכה כרב, דמקום אכילה הוא העיקר, עי' שו"ע הל' ערובין סי' ש"ע ס"ה, ומשנ"ב שמה בבה"ל ד"ה וישן, שהובאו כל פרטי הדינים שבגמ' ערובין הנ"ל לדינא.

ועי' תשו' אבנ"ז הל' סוכה (סי' תע"ט"פ) דיסוד הך פלוגתא שייכא לאו דוקא לגבי לאסור על אחרים להצריך ערובי חצרות, אלא אף לשאר כל התורה כולה, ואף לדינים דאורייתא, היכא דבעינן לקבוע איזה מקום הוא בעיקר מקום דירתו של האדם, עיי"ש דנפק"מ להכשר סוכה.

ועי' או"ח סי' רס"ג ס"ו, בחורים ההולכים ללמוד חוץ לביתם, צריכים להדליק נר שבת בחדרם ולברך עליו. ועיי"ש במשנ"ב ס"ק כ"ט, אפילו החדר מיוחד רק ללון שם ואוכלים בבית אחר, כלומר, דאף נר שבת צריכים להדליק בבית דירתו, והיכא דאית לי' ב' מקומות, מקום אחד הקבוע לפיתא ומקום שני הקבוע ללינה, יש לו להדליק במקום אכילתו, וכדקיי"ל כרב לגבי לאסור על הדיירים האחרים לגבי להצריך ע"ח. אך בציור שמקום אכילתו הקבוע איננו מיוחד אליו בפרטות וחדר לינתו מיוחד אליו, בכה"ג אף לרב י"ל דמקום לינתו הוא הנקרא עיקר מקום דירתו, וכסוגיא דערובין הנ"ל, דבין לרב ובין לשמואל, בין מקום פיתא ובין מקום לינה מיקרו שפיר מקום דירתו, ולא פליגי אלא היכא שיש סתירה ביניהם, הי מינייהו עדיף. אבל כשהמקום האחד משניהם הוא יותר קבוע, או יותר ערב, או הוה"נ שהוא יותר מיוחד אליו, אזי פשיטא לכו"ע דאותו המקום הוא הנחשב למקום דירתו.

ומעתה נראה דזהו מקורו של תשובת הרשב"א שהביא הרמ"א הנ"ל, שיש להדליק נ"ח במקום שאוכל, דלא ר"ל שמי שיש לו בית עם הרבה חדרים, שיש לו להדליק בחדר-האכילה ולא להדליק בחדר-השינה, אלא ר"ל, שמי שיש לו ב' בתים בב' חצרות, כלומר, ב' מקומות קבועים הנפרדים זמ"ז לגמרי, האחד מקום אכילתו בקביעות, והשני – מקום שינתו בקביעות, דבכה"ג דקיי"ל כרב דמקום פיתא גורם, יש לו להדליק במקום אכילתו. וכ"כ המשנ"ב להדיא בסי' ש"ע ס"ק מ"ב, אהך דינא דמי שאוכל במקום אחד וישן במקום אחר, דמקום אכילתו הוא העיקר, וע"ז כתב במשנ"ב – וישן במקום אחר, ר"ל בחצר אחרת. וז"ב.

בהגדרת אכסנאי

(ב) ועגמ' שבת (כג.) א"ר ששת, אכסנאי חייב בנ"ח. ולכאורה תמוהים דברי הגמ', וכי ס"ד שאכסנאי פטור מן המצוות, ומה חידוש יש בזה שחייב בנ"ח. ושמעתי בזה מכב' מו"ר הגרי"ד הלוי סאלאוויטשיק, שליט"א, שס"ד הגמ' הי' לומר שיפטר בדוקא מנ"ח, דבעינן

שידליק בביתו דוקא, וסד"א שאין זה נקרא „ביתו“. קמ"ל ר' ששת שחייב אפילו בנ"ח, דשפיר מיקרי „ביתו“. עכת"ד.

ובגדר אכסנאי, עתוס' ערובין (סט:) ד"ה ושלחם, ע"ש הירושלמי, דאכסנאי אינו אוסר לעולם. ועי' שו"ע סי' ש"ע ס"ח, שאם לא נתארח דרך קבע אלא למ"ד יום או פחות, מיקרי אכסנאי, ואינו אוסר על בני החצר. ועיי"ש ברמ"א, ודוקא בדאיכא בעה"ב אחד קבוע, דאז האורחים בטלים לגביה, אבל אורחים ביחד, אוסרים זה על זה מיד, כיון דליכא כאן קבוע שיהיו נטפלים לגביה (משנ"ב שם ס"ק נ"ט). וה"נ נל"פ לגבי נר חנוכה², דס"ד הגמ' הי'

(2) ובפשוטו הי' נראה לומר, דגדר אכסנאי לענין נ"ח דינו שוה לגדר אכסנאי לענין ערובי חצרות, דתלוי תמיד בדר שמה למ"ד יום. אכן לפי"ד המשנ"ב (המבואר להלן באות ד'), דסגי בקובע עצמו בבית זה כל שמונת ימי חנוכה, הרי שאינו זהה לגמרי. דהכא דוקא בבא באמצע חנוכה, ודעתו להשאר שמה לכמה ימים או דינו שוה להל' ערובי חצרות, דתלוי בזה – אם בדעתו להשאר שמה על פחות מל"י או על יותר מלמ"ד יום, [עמשנ"ב לסי' ש"ע ס"ק נ"ה, ושעה"צ שמה אות ל', דאם קבע עצמו לכתחילה ליותר מלמ"ד יום, מסתברא שאוסר מיד]. וכן נמי בבא חודש לפני חנוכה דעתו לעזוב אכסניא זו באמצע חנוכה, יהי' דינו תלוי [אם יש לדונו כ„אכסנאי“ במקום זה, או כבעה"ב גמור] בזה, אם הי' כאן יותר מלמ"ד יום או פחות מל"י. אבל בבא לכל שמונת ימי חנוכה, או פסק המשנ"ב שבדאי אין דינו עוד כ„אכסנאי“ כאן, אלא כבעה"ב גמור הוא, וכאן מקומו. ומאי דלא אמרינן הכי לגבי ערובי חצרות לענין שבת, שכל שבדעתו להשאר באכסניא זו לכל זמן השבת דינו כבעה"ב גמור, ומ"ש „כל השבת“ מ„כל ימות החג“ דסוכות, ומ„כל חיי"ת ימי חנוכה“. ונראה לומר דשנא ושנא, דימי הסוכות דשנה זו אינם שייכים לימי הסוכות דשנה האחרת, וכן חיי"ת ימי חנוכה דשנה זו אינם שייכים ומצורפים לימי חנוכה דשנה אחרת. וממילא שפיר שייך לומר, דבביטול לכל זמן המצוה סגי לדונו כבטל למקום זה, וכקבוע כאן, דכל זמן המצוה דינו „כלעולם“. משא"כ בשבת, דבאמת כל שבתות השנה שייכן אהדדי, ומהוות המשך אחד, וכמבואר בסוגיא דכריתות (טז:), ועמש"כ בזה בסוף קונטרס עם התורה, שנת תשל"ז. וכן עשו"ע סי' ס"ח ס"ד, נתמעט משיעורו אחר שנכנס שבת ראשונה, ונשתייר בו אפילו כל שהוא, כשר אף לשאר שבתות. הרי להדיא דכל השבתות מהוות המשך אחד עפ"י דין, ושייכן אהדדי. וממילא א"א לומר, שכל שדעתו להשאר שם כל אותה השבת דינו כביטול עולמות, שהרי זהו „כל זמן המצוה“, דליתא, דכל השבתות הבאות ג"כ שייכן להך שבת, וממילא בעינן שיהי' דעתו להשאר כאן על למ"ד יום להפקיע דין „אכסנאי“ שלו, ולדונו כבעה"ב גמור.

ועוד יש להעיר, שהבדל נוסף יש בפרטי ההלכה בין הגדרת אכסנאי לענין ערובי חצרות לבין הדלקת נ"ח, דז"ל המחבר שם בסי' ש"ע ס"ח, המתארח בחצר, אפילו נתארח בבית בפני עצמו, אם לא נתארח... אלא לל' יום או פחות, אינו אוסר על בני החצר. ועיי"ש בבה"ל ד"ה אינו אוסר, עיין באבה"ע שחולק על פסק השו"ע, ולדעתו, אורח אוסר כשיש לו חדר בפנ"ע שאוכל שם. ומכ"מ לדינא אין לזוז מפסק השו"ע וכו'. ונראה פשוט, דבנקודה זו חלוקים המה ב' הלכות אלו מהדדי. דדוקא לגבי ערובי חצרות קיי"ל הכי, שכל הענין הנדון הוא מחמת דריסת הרגל שיש להם לכל הדירים בבתיים בתוך החצר, ומפני זה, שפיר יש לדון על זה המתארח [אפילו בבית בפנ"ע שבאותה החצר] כ„אכסנאי“ כלפי הבעה"ב הקבועים, ושפיר יש לנו להסתכל על העימות שביניהם, שהבעה"ב דר שמה בקביעות, וזה המתארח דר שמה רק באקראי, מאחר שיש להם שייכות אהדדי, עי"ז שלכולם יש דריסת הרגל בחצר, והרי על זה אנו באים לדון – מי מהדירים בחצר זה אוסרים זע"ז. אבל לגבי הדלקת נ"ח נראה פשוט, שאפילו יש שמה בעה"ב הדירים בביתם שבאותה החצר בקביעות, וזה דר בביתו שלו שבאותה החצר רק באקראי, מכיון שיש לו בית בפנ"ע, דינו כבעה"ב גמור, ולא כאכסנאי, דלגבי דין הדלקת נ"ח ליכא שייכות אהדדי בין הדירים בבתיים נפרדים, אע"פ שכל הבתים המה בחדא חצר.

הערה בענין דריסת הרגל

[ואגב יש להעיר בהך דינא דדריסת הרגל, דעיין שערי תשובה לאו"ח סי' שע"ח ע"ש הריטב"א לעירובין, דאין דריסת הרגל אוסרת א"כ יש שמה מחיצות הנמשכות מבית-דירה שלו עד למקום זה. ולכן שפיר עשו הרבה יחידים עירובין במאנסי ובפלאטבוש ולא הוצרכו לשכור רשות מן הגויים הדירים שמה אע"פ שכללו בתוך העירוב חלק מן הרחוב, שהרי לא היו שמה מחיצות הנמשכות מבית הגויים ועד לחלק זה מן הרחוב. אבל לאחר שהקיפו את כל הסביבה כולה בצוה"פ, מעתה שפיר אוסרים הגויים שיש להם דריסת הרגל לכאן, מאחר שיש כבר עכשיו

לומר דאכסנאי יהי' פטור מנ"ח, הואיל והוא אינו דר כאן בקביעות, ויהי' נטפל לגבי הבעה"ב הדר כאן בקביעות, ולא יחשב כאן כמקום דירתו וכביתו, וסד"א שלא יוכל להדליק כאן נ"ח, דבעינן הדלקה בביתו, קמ"ל רב ששת דמכ"מ חייב הוא בנ"ח.

ועיי"ש בהמשך הגמ' דאכסנאי משתתף בפרוטה בהדי אושפיזא, ועמשנ"ב (רס"י תרע"ז סס"ק ג'), דאם יש לאכסנאי נר, נכון יותר להדליק בעצמו, ושמעתי בזה מכב' מו"ר, שליט"א, שיש לדון בזה ולומר דבאמת א"י להדליק בעצמו, דבעינן הדלקה ב"ביתו", וכפי ההשואה הנ"ל להל' ערובין, באמת אין זה נקרא ביתו של האכסנאי, ודוקא ע"י השתתפות בפרוטה יכול הוא להחשב כאחד מבני ביתו של בעה"ב.

ועיי"ש עוד במשנ"ב בבה"ל ד"ה עמו, שנסתפק הפרמ"ג אי מהניא השתתפות בפרוטה כב' בעה"ב הדרים בחדר אחד, וכל אחד אוכל משל עצמו, ואין שום אחד מהם סומך על שלחן חברו. [ושוב הביא שבד"ז נחלקו הראשונים והאחרונים להלכה]. דעת רבנו הי' נוטה לומר בפשטות דלא מהני, דענין השתתפות בפרוטה שייך דוקא באכסנאי, לדונו כאחד מבני ביתו של הבעה"ב, וכנ"ל.

אם הוא במקום אחד וביתו במקום אחר

ג) ועיי"ש עוד בגמ' שבת הנ"ל, א"ר זירא, מריש כי הוינא בי רב, משתתפנא בפריטי בהדי אושפיזא, בתר דנסיבי איתתא אמינא, השתא ודאי לא צריכנא, דקא מדליקי עלי בגו ביתאי. ועמשנ"ב להל' שבת סי' רס"ג ס"ק כ"ח, אדין השו"ע דבחורים ההולכים ללמוד חוץ לביתם צריכים להדליק נר שבת בחדרם, דהיינו שיש להם נשים, אלא שהולכים חוץ לביתם, ואף שאשתו מדלקת בביתו, אינו נפטר בהדלקתה, ועיי"ש בבה"ל ד"ה בחורים, שכן כתבו רובא דרובא של האחרונים, ובדרך החיים משמע שהוא מפרש בחורים ממש, אבל לא מי שיש לו אשה. והאמת עם כל הפוסקים... כי מקור הדין הזה הוא ממרדכי בשם מהר"ם, ודין זה הובא ג"כ בתשב"ץ קטן בשם מהר"ם, ושם מבואר להדיא ככל הפוסקים הנ"ל.

ובביאור ד"ז הי' נראה לומר עפ"י הגמ' מו"ק (כא:): דאבל שבא ממקום קרוב, אפילו ביום השביעי, מונה עמהם. ועיי"ש ברי"ף ובתוס' ע"ש בה"ג, דמקום קרוב היינו יו"ד פרסאות. ומקורו מסוגיית הגמ' דפסחים (צג:): א"ר יוחנן, כמה מהלך אדם ביום, עשרה פרסאות, ודוקא לגבי דרך רחוקה דקרבן פסח איתא במשנה דהתם, מן המודיעים ולחוץ, וכמדתה לכל רוח, דאין משערין אלא בכמה מהלך אדם בינוני בחציו השני של היום עד שקיעת החמה, ולא עד צה"כ, דזמן חיובא דשחיטת הפסח היא דוקא לאחר חצות, ודוקא קודם שקיעת החמה, דם נפסל בשקיעת החמה, עיי"ש בפרש"י לפסחים פרק מי שהיה טמא. אבל לגבי דיני אבלות שנוהגים כל היום כולו, משערין בכל העשרה פרסאות. כלומר דמפרשת דרך רחוקה למדנו שיכול אדם להצטרף למקום מסויים, אעפ"י שאיננו עומד שמה כעת, דעיקר

מחיצות הנמשכות מבית דירתם ועד לכאן, והרוצה לחוש לסברת החכם צבי, הובאה בשע"ת לסי' שצ"א, דאין למושל העיר דין שכירו ולקיטו בדימוקרטיה, ממילא אין לו לטלטל מעתה אפילו בעירובו הקטן שלו, אא"כ נתפוס כסברת הנוב"י המחודשת, (הובאה בשע"ת הנ"ל לסי' שע"ח), דאין דריסת הרגל אוסרת אלא דוקא היכא שהיו יכולים לערב עמהם ולא עירבו, אבל הכא לא מיקרי "יכול לערב" מחמת שיכולים לקנות רשות, דשמא לא ירצה הא"י להקנות או להשכיר רשות].

חיוב הקרבת הפסח הוא על אלו שעומדים בעזרה, וכדקיי"ל (פסחים צד:) לגבי חשבון הטמאים והטהורים [לדון אם רוב הציבור הם טמאים א"ל], דהולכים אחר רוב העומדים בעזרה. אלא דכאן חידשה התורה, דלאו דוקא אלו העומדים בעזרה ממש, אלא שכל העומד סמוך לירושלים בדרך קרובה, נידון ג"כ כאילו העזרה מקומו, שיכול אדם להיות מצורף למקום אחר, כל שיכול הוא לבוא לאותו מקום ביום אחד תוך זמן המצוה.

בדיני בית האבל

וה"נ מפרש הבה"ג בדין אבלות, דהנה שמעתי מכב' מו"ר, שליט"א, שנוסף על דיני ניהוג אבלות, יש ג"כ הלכות על בית האבל. ועגמ' מו"ק (כז.) שאבל אסור לישוב ע"ג מטה שאינה כפויה, וכשהוא כופה, לא מטתו בלבד הוא כופה, אלא כל מטות שיש לו בתוך ביתו כופה. ובערב שבת מן המנחה ולמעלה, זוקפין את המטות, ואעפ"כ, אינו יושב עליה עד שתחשך, ובפשוטו נראה בגדר ד"ז, דהדין שיהיו כל המטות כפויים הוא מדיני בית האבל, ובע"ש מן המנחה ולמעלה, מפני כבוד השבת, אין לו להאבל להניח ביתו במצב כזה שיראה כבית-האבל. אך עדיין כל דיני ניהוג אבלות מוטלים עליו עד תחילת השבת, ולפיכך עדיין אסור לו להיות יושב עליה עד שתחשך. וכן עי' ערוה"ש ליו"ד סוס"י שפ"ה, ודע דנ"ל דכשם שאין שאלת שלום בבית האבל, לא האבל לאחרים ולא אחרים לאבל, כמו"כ אחרים זל"ז לא ישאלו לשלום בבית האבל, דבתוך ימי שבעה אין להזכיר שלו' בבית הזה³. כלומר דמלבד מאי דשאלת שלו' הוא מדיני ניהוג אבלות, יש כאן ג"כ דין שני של בית האבל, שאסור להיות כלל שאלת שלו' בבית האבל. וכמו"כ נראה לומר בנוגע לתלמוד תורה, דנוסף על הדין שהאבל אסור בתלמוד תורה כל שבעה, יש כנראה ג"כ דין שני של (גמ' מו"ק כג.) אין אומרים שמועה ואגדה בבית האבל. והי' נראה שאפילו המנחמים אסורים לדבר בדברי תורה זה לזה, אפילו בשעה שהאבל אינו שומע ואיננו שמה, ואינו נראה מנהג העולם (עיי"ש בריטב"א למו"ק) שלומדים משניות בבית האבל בין מנחה למעריב, והאבל יוצא לחדר אחר, שלא יעבור הוא אאי' תלמוד תורה. דמכ"מ כל שאותו המקום נקרא עדיין „בית האבל" אסור לדבר בדברי תורה, מפני שזה מבטל צורת הבית ומצבו מכפי מה שהוא ראוי להיות. עכת"ד.

ועפ"ד רבנו אלה, אולי יש להוסיף עוד ולומר, דהא דפליגי תנאי בברייתא (כז.) מאימתי כופין את המטות, משיצא מפתח ביתו, דברי ר' אליעזר, ר' יהושע אומר משיסתום הגולל, דלא פליגי בעיקר דין ניהוג אבלות שבעה, אי מתחלת מסתימת הגולל או משיצא המת מפתח ביתו, דבהא כו"ע מודו דאין האבלות מתחלת עד שעת סתימת הגולל, אלא דפליגי בהך דינא דבית האבל, דלדעת ר' יהושע, אין על הבית דין ושם „בית-אבל" עד שעת תחילת ניהוג האבלות. ואילו לר"א, משעה שיצא המת מפתח ביתו, אף שעוד לא התחיל ענין ניהוג האבלות עד זמן מאוחר, מכ"מ, כבר חל על הבית שם ודין בית-האבל, להצריך כפיית המטה.

ועי' טור יו"ד סי' שפ"ז, היו לו יו"ד מטות ביו"ד מקומות, וישן על כולן, פעמים כאן ופעמים כאן, כופה כולן, אע"פ שעיקר שכיבתו בבית שהמת בו דתניא וכו'. כלומר, שאף שאינו יושב אלא בבית שמת בו המת, מכ"מ כל הבתים שלו שכאותה העיר נקראים בית האבל. וברמב"ם פ"ה מאבל הי"ח, שאפילו עשר מטות בעשרה בתים ובעשר עיירות, חייב

(3) וכן שמעתי להלכה ע"ש הגר"מ פיינשטיין, שליט"א, שמן הנכון להחמיר בזה.

לכפות את כולן. ובמאירי למו"ק (כו.) הביא לדברי הרמב"ם, וכתב עליו – ולא יראה כן. כלומר, שביתו שבעיר אחרת לא מסתבר שיהא עליו שם בית האבל, דאין האבל היושב כאן בעיר זו, מצורף לביתו שבעיר אחרת כדי שנקרא אותו הבית שבאותה העיר בשם „בית האבל“.

ונפק"מ לדינא יש בזה, לפי מאי שנוהגים העולם לכסות את המראות שבבית האבל, ואומרים בטעם הדבר, דטעמא דכפיית המטה מבואר בגמ' דתני בר קפרא (מו"ק ט"ו רע"ב) דמות דיוקני נתתי בהן, ובעונותיהם הפכתיה, כפו מטותיהן עליה. ובוה"ז שאין נוהגים בכפיית המטה [עי' תוס' (כא.) ד"ה אלו, וטור ושו"ע יו"ד סי' שפ"ז], מכ"מ נוהגים לכסות את המראות, שתמיד מראה את צלם הא-לקים שניתן לכל אדם, ועתה בעונותיהם הפכתיה, ולכך מכסים את המראה, להורות על סילוקו של צלם הא-לקים, וכן שמעתי הטעם ע"ש מו"ר, שליט"א, ולפי"ז י"ל דבערב שבת מן המנחה ולמעלה יש להסיר את הכיסויים מעל המראות, דומיא דמאי דקיי"ל דבערב שבת מן המנחה ולמעלה זוקפין את המטות, [וכן הביא הר"ר אהרן פלדר, שיחי', בספרו, ע"ש רבו הגרמ"פ, שליט"א] ולפי"ז יש להקפיד, שאפילו יושב האבל בבית אחד, שיש עדיין לכסות את כל המראות שבביתו שבאותה העיר, וכדין כפיית המטה, וכנ"ל, ובדר האבל בעיר אחרת ויושב כאן משך שבעת ימי אבלותו, בזה נחלקו הרמב"ם והמאירי אם שייך ענין כפיית המטה לביתו שבעיר האחרת, ומסתמא אית לן למימר, שהלכה כדברי המיקל באבל, וכן שמעתי שהורה ח"א, לכסות את כל המראות שבביתו של האבל שבאותה העיר, אע"פ שאין בדעתו של האבל לחזור לביתו עד כלות כל השבעה, משא"כ בביתו שבעיר אחרת שבזה א"צ לכסות.

ודין בא ממקום קרוב שמונה עמהם, אע"פ שבא מעיר אחרת, והרי חזינן להדיא שמצורף הוא בהיותו שמה בעיר האחרת ל„בית-האבל“ שבכאן, בעיר הזאת, היינו דוקא מפני שלבסוף – קודם כלות השבעה, בא למעשה לכאן, ונהג מקצת אבלות עם קרוביו שבכאן. ודומיא דדרך קרובה בנוגע לעולה לירושלים להקריב קרבן פסחו, שהרי לבסוף הוא בא למעשה לירושלים, ושפיר י"ל שכבר מעכשיו הוא מצורף למקום ההוא. משא"כ באבל הנוהג באבלות דשבעה כאן, ויש לו בית בעיר אחרת, ואין דעתו לנסוע לביתו עד תום שבעת ימי אבלותו, שפיר י"ל כסברת המאירי, דאין על ביתו שבעיר האחרת שם ודין „בית-האבל“.

ועפ"י הדברים האלה ניחא שפיר פסק המשנ"ב, דאפילו אשתו מדלקת נרות-שבת בביתו, והוא נמצא בעיר אחרת, שאינו יוצא בהדלקת אשתו, ומדליק במקום שהוא בברכה, דהדלקת נרות שבת בעינן שתהי' בביתו, דומיא דהדלקת נרות חנוכה, [ועי' מחבר סי' רס"ג ס"ז, שאורח שאין לו חדר מיוחד... צריך להשתתף בפרוטה כלומר, דומיא דנרות חנוכה], וא"כ, שהוא בעיר אחת ואשתו בעיר אחרת, לא מיקריא הדלקת אשתו שבעיר האחרת הדלקה בביתו לגבי דידיה, דאינו מצורף לביתו שבעיר האחרת, וכדברי המאירי למו"ק הנ"ל. וממילא הי' נראה לומר ג"כ, דאם הוא נמצא בפילדלפיה על כמה ימים, ואשתו נמצאת בביתו בנוא יארק, ואשתו מדלקת שמה בביתו נ"ח, דלא יצא הוא בהדלקתה, דאיננו מצורף לביתו שבעיר האחרת.

ועמשנ"ב לסי' תרע"ז ס"ק י"ב, דמי שסועד אצל חברו באקראי, ויש לו שם בית באותה העיר, צריך לילך לביתו להדליק שם נ"ח. ואם אינו רוצה לזוז ממקום שסועד יצוה לאשתו שתדליק עליו בביתו. ונראה שבדוקא נקטו שהכל באותה העיר, דאז עדיין מיקרי ביתו. אבל

בהוא בעיר אחרת, איננו מצורף עוד לביתו שבכאן, וכסברת המאירי הנ"ל. ואם דעתו לחזור לביתו שבעיר האחרת קודם תום ימי חנוכה, בזה יש לדון אם הוא מצורף לביתו שבעיר האחרת ואולי י"ל שכל שבא ממקום קרוב, דהיינו יו"ד פרסאות יהי מצורף, וא"כ יהי בזה בעיא לדינא, היאך לשער בדין דרך רחוקה בזה"ז, שיש לנו מסילות הברזל ואוירונים, אם כפי הילוך יום אחד של י"ב שעות על הבאהן, או דוקא בשיעור מ' מיל, עי' בזה בס' משמרת שלו' להל' אבלות (אות ג', סי' י"ב, בענין גדול הבית) מחלוקת גדולי האחרונים, ואף דנהגו כמה מורי הוראה להקל באבלות כדעת התפא"י למשניות פסחים והרב בעל נחל אשכול ועוד, עיי"ש, מכ"מ אולי היינו דוקא שמה משום דבאבלות שומעין להקל, אבל לגבי הל' חנוכה יהי כבר בעיא רצינית היאך להכריע בנקודה זו.

אך עוד יש לעורר בזה פרט נוסף. דכמו לגבי דרך רחוקה בקשר לקרבן פסח, אין משתמשים בשיעור השלם של יו"ד פרסאות, אלא דוקא בזמן חיוב והכשר השחיטה, דהיינו – מחצות היום ועד שעת שקיעה, ה"נ לגבי צירוף האדם לביתו שבעיר אחרת באופן שדעתו לנסוע לשמה, לומר שהוא יוצא במה שאשתו מדלקת עליו שמה נ"ח, אולי ג"כ י"ל דאין לשער בנסיעה של כל היום, אלא דוקא מזמן פלג המנחה, שזהו הזמן הכי-מוקדם להדליק לחדא דיעה, באו"ח רס"י תרע"ב, א"נ משקיעה לדעת הגר"א, או מצה"כ לדעת רוב הפוסקים האחרונים, עד כדי הילוך ד' מילין אחרי השקיעה, או עפ"י נסיעה במכונית וכדומה, או עפ"י הילוך אדם בינוני המהלך ברגליו, לדעת כל אחד מהפוסקים במחלוקת הנ"ל. והיא הערה מחודשת.

ולפי"ז החשבון, אם הבעל נמצא בנוא יארק, ואשתו מדלקת בביתו שבקליפורניא, אפילו דעתו לנסוע בחזרה לביתו קודם תום ימי חנוכה, לא שייך לומר שיוצא בהדלקתה, שהרי בכה"ג מיקרי דרך רחוקה לכל הדיעות, ואינו מצורף כלל לביתו שבעיר האחרת הרחוקה ממנו מרחק כ"כ גדול. [והר"ר אהרן פלדר, שיחי', הביא בספרו להיפך ע"ש רבו הגרמ"פ, שליט"א. ועיי' בזה.]

בדין ביטול לכל זמן המצוה

ד) ועיי' עוד במשנ"ב רס"י תרע"ז בבה"ל ד"ה במקום, דאם הולך הוא וכל אנשי ביתו לבית אביו או חמיו בקביעות על חי"ת ימי חנוכה, דבר ברור הוא, שכיון שסועד וישן שם כל ימי חנוכה, אף שביום אוכל אכילת עראי בביתו, שאינו מדליק אלא בבית שאוכל וישן שם בלילה.

ונראה לבאר ד"ז עפ"י דברי הגמ' ריש סוכה (ג:), היתה גבוהה מכ"ף אמה ובא למעטה בכרים וכסתות, לא הוי מיעוט ואע"ג דבטלינהו, משום דבטלה דעתו אצל כל אדם. ופרש"י ד"ה לא הוי מיעוט, שאין סופו להניח שם כל ז', מפני הפסד ממונו. ועיי"ש בר"ן שעל הרי"ף (דף א' ע"ב) ד"ה תבן, דאיכא מאן דאמר דבטול לעולם בעינן. ולדידי מסתברא דבבטול לשבעה סגי... ולענין טומאה [נמי סגי למעט בחלון במבטלו] כל זמן שהטומאה שם⁴.

4) ועפ"י דברי הר"ן הללו ניחא בפשיטות תמיהת התוס' (ב"ב כ' ע"א ד"ה היא) אמתני' דסוף שבת, שפקקו את המאור בטפית, בכדי שיחוץ בפני הטומאה, דמאי מהני, הא לא מבטל לי' לטפוח שמה. ועיי"ש מה שחי' הר"ת, לחלק בין מיעוט בחלון לבין סותמו לגמרי. וכן כתבו לחלק כן בפ' כירה (מד:): בתוד"ה ואין. ואילו לדברי הר"ן הנ"ל ניחא טובא, דלענין למעט בחלון, סגי במה שמבטלו שמה בעד כל הזמן שהטומאה שם.

ועמשנ"ב להל' סוכה (סי' תרל"ג ס"ק י"א) שנטו האחרונים להקל בזה, דסגי בביטול לכל ימי החג⁵. וממילא ה"נ הכא לענין קביעות מקום דירתו וביתו לגבי הדלקת נ"ח, העיקר בעדנו להתחשב בעיקר בזמן המצוה, דהיינו בחי"ת ימי חנוכה, וממילא א"ש הך פסקא, דאם הולך עם כל בני ביתו בקביעות על חי"ת ימי חנוכה, ובימי חנוכה רק אוכל בביתו שלו שבאותה

5) ועיי"ש בשעה"צ ס"ק י"ד, דאף דלגבי סוכה היא פלוגתא בדאורייתא [ומ"ט נטו האחרונים להקל בזה ולומר דסגי בביטול לכל ימי החג, אף שאינו מבטלו שמה עולמית], אפשר דיש לצרף בזה דעת התוס' בשבת דף ק' בד"ה פירות, דמדאורייתא ממעט כל דבר, ואפילו דבר הניטל. ובאמת צע"ג דבריו בזה, דדברי התוס' דהתם קיימי אמתני' דעירובין (עח:): בחריץ שבין שתי חצרות, עמוק יו"ד ורחב ד', שאם מלאוהו בדבר שאינו מבטלו שמה, ששתי החצרות עדיין נידונות כנפרדות זמ"ז, ועל זה כתבו התוס' דמן התורה ממעט כל דבר ואפילו הניטל, ומדרכנן הוא דאמרו, דדבר הניטל אינו ממעט וכו'. ונראה פשוט, דדברי התוס' לא שייכן כלל לענין מיעוט בחלון לגבי טומאה, וכן לא לענין מיעוט בגובה הסוכה, אלא דוקא בכה"ג דחריץ שבין שתי חצרות, דמה שאנו דנים את שתי החצרות הסמוכות זל"ז כנפרדות היינו מפני החריץ שביניהם, שיש בכחליו שיעורי מחיצה, ואשר ממילא אין כל אחת מהחצרות חשובה כנפרצה במלואה למקום האסור לה, שהרי קיימת מחיצה המפסקת ביניהם. אבל במלאוהו לחריץ שביניהם, והוא טמום ואטום כולו, מה שייך תו לקרותה מחיצה, דהלא כל יסוד ענין מחיצה הוא מה שמפסיק ומבדיל בין המקום והרשות שמצד זה, לבין המקום והרשות שמצד האחר, וכאן שכל החריץ כולו טמום ואטום, ולמעשה הרי אינו מבדיל כלל בין החצר שמצד זה לבין החצר שמצד השני, לא שייך לקרותו כלל בשם מחיצה – כל זמן שהוא ממולא, ומדאורייתא לא איכפת לן היאך מלאוהו, דעכ"פ – כל זמן שהוא ממולא, ואין כותלי החריץ משמשים כלל כמפסיק, אין עליהם דין מחיצה לאותו הזמן. משא"כ ברקיק שנתנוהו בחלון, ובסוכה הגבוהה למעלה מכ"ף אמה שבא למעטה בכרים וכסתות, דשמה אנו צריכים לדון אם הרקיק נתבטל אגב שאר הכותל ונעשה כחלק ממנו, וכן אם הכרים והכסתות נתבטלו אגב קרקע הסוכה, ונידון כחלק-עצמי מן הקרקע, בכה"ג שפיר י"ל דמדאורייתא בעינן שיבטלנו שמה, וממילא שוב הדק"ל מה שתמה הרב שעה"צ, היאך יש לנו להקל בפלוגתא בדאורייתא ולהכריע דסגי בביטול לכל ימות החג, אף שלא ביטלו שמה עולמית.

טענה נגד השוואת הר"ן

ובאמת הי' נראה לחלק עוד בין כרים וכסתות דסוכה לבין רקיק דחלון, דיש מקום לומר דלמעט בחלון בעינן ביטול עולמית, ולא סגי במה שמבטלו לכל זמן שהטומאה שם, משא"כ בקרקע הסוכה. דבאמת חלוקים המה ב' הלכות הללו מעיקרן. דיעויין רא"ש פ"א דסוכה ס"ד, בנה איצטבא באמצע, אם יש משפת איצטבא ולכותל ד' אמות לכל צד פסולה, פחות מכאן כשרה דאמרינן דופן עקומה לכל צד. כתב ר"ף גיאנות ובלבד שלא תהא איצטבא גבוה מ' טפחים, דרשות אחרת היא. ולא ידענא טעמא מאי נפק"מ דרשות אחרת היא... ובעל העיטור הכשירה ג"כ, אפילו גבוה עשרה. וכן נפסק להלכה בשו"ע סי' תרל"ג ס"ז, כדעת הרא"ש ובעל העיטור. ובאמת יש להקשות, דהלא מסתברא טובא טעמי' דהרי"ן גיאנות, דכמו שאין מחיצות השייכות לשטח-קרקע זה יכולות להצטרף לשטח-קרקע אחר שעל גבה או שתחתיה [עי' חזו"א לאו"ח רס"י ק"ח שהוכיח כן מהגמ', דלא כדעת הגאון בעל אגור"מ באו"ח סי' קל"ט שחילק בין מחיצות שמתחת לקרקע דלא מהנו בעד השטח שע"ג הקרקע, לבין מחיצות שע"ג הקרקע דשפיר מהנו בעד שטח-קרקע נוסף העומד ע"ג הקרקע – כמו בגשרים העוברים ע"ג הקרקע]. כמו"כ הי' לנו לומר שמחיצות השייכות לשטח-קרקע זה, אינן מצטרפות לשטח-קרקע אחר הסמוכה אצלה, וכל שהקרקע האחת גבוהה יו"ד טפחים מהקרקע האחרת הסמוכה לה, הי' לנו לדונה כשטח-קרקע נפרד בפנ"ע, הבלתי-משתייך והבלתי-מצטרף לשטח-קרקע האחר אשר אצלה, וא"כ באמת צודקת טענת הרי"ן גיאנות, דכיון שהאיצטבא גבוהה יו"ד, וחולקת רשות בפנ"ע, אין הכתלים העומדים מסביב לקרקע (שמתחת) משתייכים ומצטרפים לשטח האיצטבא שאצלה [וכאשר ביאר באמת בכונתו המשנ"ב לאו"ח תרל"ג ס"ק כ"ג].

והי' נראה לבאר בזה ולומר, דדעת הר"ת (בתוס' סוכה ט:) ד"ה הא) והרא"ש היא דבסוכה הגבוהה למעלה מעשרים אמה, דעצם החפצא של הסכך כשר הוא באמת, אלא שהחסרון הוא בשיבת הגברא, דבישיבה כי האי לא יצא י"ח. וכוותיהו קיי"ל בשו"ע סי' תרכ"ח ס"א, ותרל"ג ס"ה. [ועמש"כ בזה בקובץ חידו"ת, שיצא לאור באדר, תשכ"ט, ע"י הסתדרות תלמידי הישיבה]. ומאחר שכן, שפיר ניתא הכא שיטת הרא"ש ופסק השו"ע, דמאחר שבעצם החפצא, הסוכה הגבוהה למעלה מכ"ף אמה, כשרה היא באמת, א"כ נמצא שהדפנות העומדות ע"ג הקרקע כשרות הן באמת, ומצורפות הם אותם הדפנות לשטח של הקרקע שמתחת שמכל הצדדים, וממילא

העיר באקראי, אע"פ שבשאר כל ימות השנה הוא דר בביתו שלו בקביעות, לגבי דיני חנוכה אנו דנים עפ"י המקום שבדעתו להיות בקביעות לימי חנוכה, דומיא דביטול לז' ימי החג דזה נידון כביטול עולמית לגבי הלכות סוכה.

נכלל בהיקף הדפנות אף השטח שע"ג האיציטבא, שהוא מבפנים לשטח המוקף שעל הקרקע שמתחת. אלא שיש חסרון באופן עשיית המצוה – שהיושב ע"ג קרקע שהסכך גבוה למעלה מכ"ף אמה מעל-גבה, לא יי"ח, ולזה שפיר מהניא האיציטבא.

ובדעת הרי"ף גיאות הי' נראה לומר דס"ל כדעת הר"ר ישע"י, דסכך למעלה מכ"ף אמה דינו כסכך פסול (עיי"ש בקובץ חידו"ת), וממילא יש לנו לומר, שהדפנות שע"ג הקרקע מעולם לא נידונו כדפנות כשרות של סוכה כשרה לגבי חלק הסוכה שעל הקרקע, שהרי חלק הסוכה שע"ג הקרקע איננה סוכה כשרה, ואין לדפנותיה דין דפנות, אלא שאנו רוצים לצרפם לחלק הסוכה שע"ג האיציטבא, ולהכשירם לשמש כדפנות שמה מכה דין דופן עקומה, ולזה ס"ל להרי"ף גיאות, דכל שיש גובה של יו"ד טפחים בין שני השטחים, והאיציטבא חולקת רשות לעצמה, א"א להדפנות העומדות ע"ג שטח-הקרקע שמתחת, להשתייך ולהצטרף לשטח קרקע זה שאצלה, הואיל ואין המשך כלל ביניהם. משא"כ לדעת הרא"ש ודעימיה, דגוף הסוכה הגבוהה שמתחת כשרה היא באמת, א"כ נמצא שהדפנות כבר הצטרפו לסוכה זו להכשירה במקומן – ע"ג הקרקע שמסביב לאיציטבא מתחת, וממילא שפיר י"ל, שכל שהצטרפו מחיצות אלו לשטח זה (של הסוכה) מכל ג' רוחותיו, כל השטח שמבפנים להם – אפילו שע"ג האיציטבא הגבוה יו"ד וחולקת רשות בפנ"ע) ג"כ נכלל בכלל היקף מחיצות הדפנות אלו.

הערה נחוצה בענין תיקון עירובין לעיירות

[ונפק"מ טובא איכא בנקודה זו, דדוקא בסוכה פליגי שאר הפוסקים אסברת הרי"ף גיאות מכה האי טעמא דפרישנא, דכאמת אפילו בגבוה מכ"ף אמה נמי החפצא של הסוכה כשרה היא, ולכך שפיר י"ל שכבר הצטרפו הדפנות להסכך על שטח הקרקע שמתחת. אבל בעשיית עירוב מסביב לעיירות, יש ליזהר שלא לצרף מחיצה שמקצתה בשטח קרקע שמלמטה, ומקצתה בשטח-קרקע שמלמעלה, דליכא המשכיות בין שני שטחי-הקרקע. ובעושה צוה"פ ארוכה, אשר קנה אחד עומד ע"ג שטח-הקרקע שמלמעלה, והקנה האחר עומד ע"ג שטח-הקרקע שמלמטה, ויש קנה על גבי שניהם, בזה בודאי אין לעשות כן, דכמו שהחמיר רעק"א (בחי' לאו"ח סי' שס"ב סי"א) שלא יהיה החבל שמלמעלה משופע הרבה, דא"כ הו"ל פתחי שמאי, דאין דרכן של בני"א לעשות פתחים כאלו, ה"נ נראה פשוט דיש להקפיד שלא יהא הקרקע שמתחת להחבל משופע בהרבה, מה"ט גופא. ומכח זה צע"ג בתשו' האלף לך שלמה (חאו"ח סי' קנ"ד) שהסכים לסברת השואל, דאפילו יש בור עמוק עשרה ורחב ד"ט תחת חבל צוה"פ, ועומד הבור בין ב' הקנים, דבודאי מהני צוה"פ כזה. וכן צע"ג ג"כ מש"כ להקל בתשו' מלמד להועיל (חאו"ח סי' ס"ז) עפ"י השואל ומשיב בנדון כע"ז.

אכן לפי דברינו מן הנכון להחמיר אפילו בגומר צוה"פ אחת בסוף שטח-הקרקע שמלמעלה, ומתחיל צוה"פ האחרת, או מחיצה סמוכה לה ממש, בשטח-הקרקע שמלמטה, דבכה"ג אף דלית בי' משום פתחי שמאי, מכ"מ לא יצטרפו שתי המחיצות אהדדי מהטעם הנ"ל, דליכא המשכיות בין שני שטחי-הקרקע היכא דהאחד גבוה מן השני יו"ד טפחים, וכסברת הרי"ף גיאת הנ"ל. ודוקא לגבי סוכה פליגי עלי' שאר הפוסקים, אך לא לגבי מחיצות שבת. [לפי דעת רוב הראשונים, שהבעיא בסוכה הגבוהה למעלה מכ"ף אמה היא לא בהחפצא דהסוכה, אלא באופן ישיבת הגברא, ממילא שפיר י"ל דסגי במה שמבטל שמה העפר או הצרורות לח' ימי סוכות, דחובת ישיבת הגברא אינה אלא על חי"ת ימי סוכות, והרי כל החסרון שבסוכה הגבוהה אינו אלא לגבי אופן ישיבת הגברא, וכביטול על על זמן ישיבת הגברא נידון כביטול עולמית. אבל לגבי מיעוט בחלון לגבי טומאה, הבעיא היא בחפצא דהכותל, אם עדיין יש שמה חלון, או שכבר נתבטל הרקיק לגבי הכותל עד כדי כך, שכבר אין שמה עוד חלון עפ"י-דין. וכזה י"ל דבעינן ביטול עולמית, ולא סגי במבטלו שמה כל זמן שהמת שם.